

Buurtmonitoring in de praktijk, anno 2006

Harry ten Caten (Gemeente Eindhoven, Bestuursinformatie en Onderzoek)

Paul Oostveen (Oostveen Beleidsonderzoek en Advies)

Vrijwel alle gemeentelijke VSO-leden publiceren buurtinformatie: in elektronische databases, in papieren buurtmonitors voor de hele gemeente of afzonderlijke wijken, in thematische rapporten die ook buurtgegevens omvatten of in statistische tabellenboeken. Sommige gemeenten beperken zich tot weergave van cijfers zonder interpretatie, anderen maken (ook) een beschrijvende analyse. In de monitors worden bijna altijd twee soorten bronnen gebruikt: registraties en bewonersenquêtes. Een klein aantal gemeenten gebruikt ook kwalitatieve instrumenten zoals interviews of groepsdiscussies. In diverse monitors worden samenvattende totaalmaten gebruikt of wordt in een beschrijvende analyse een soort synthese gemaakt. In dit artikel proberen wij een overkoepelende synthese te maken van al die buurtmonitors om van elkaar te kunnen leren en daarmee de kwaliteit van Nederlandse buurtmonitors verder te vergroten.

Binnen het lokale overheidsbeleid speelt de directe leefomgeving, en daarmee dus die van wijken en/of buurten¹, een belangrijke rol. Op diverse beleidsterreinen is er dan ook behoefte aan informatie op buurtniveau. Zo is er bij wijkvernieuwing onder meer behoefte aan informatie die iets zegt over de ontwikkeling van de verscheidenheid in de woningvoorraad en woonomgeving (van oorspronkelijk eenvormige buurten). Ook ten aanzien van leefbaarheid en veiligheid is er een duidelijk waarneembare behoefte aan buurtinformatie en zo zijn er nog diverse voorbeelden te geven.

Tegen die achtergrond is het dan ook niet gek dat gemeenten beleidsinformatie verzamelen en publiceren op buurtniveau. In dit artikel beschrijven we eerst op welke manieren gemeenten buurtcijfers publiceren. Daarna beperken we ons tot systematische buurtmonitoring en bespreken achtereenvolgens schaalniveau, bronnen, manieren van weergeven, doel en ontwikkelproces. We schetsen vooral een algemeen beeld, maar bespreken ook een aantal specifieke ontwikkelingen die recent in enkele gemeenten zijn ingezet. Dit artikel is gebaseerd op een inventarisatie over buurtmonitoring, in de vorm van een korte enquête onder alle gemeentelijke VSO-leden, bekijken van publicaties en korte telefonische interviews. Van de 67 gemeentelijke VSO-leden hebben er 54 gereageerd.

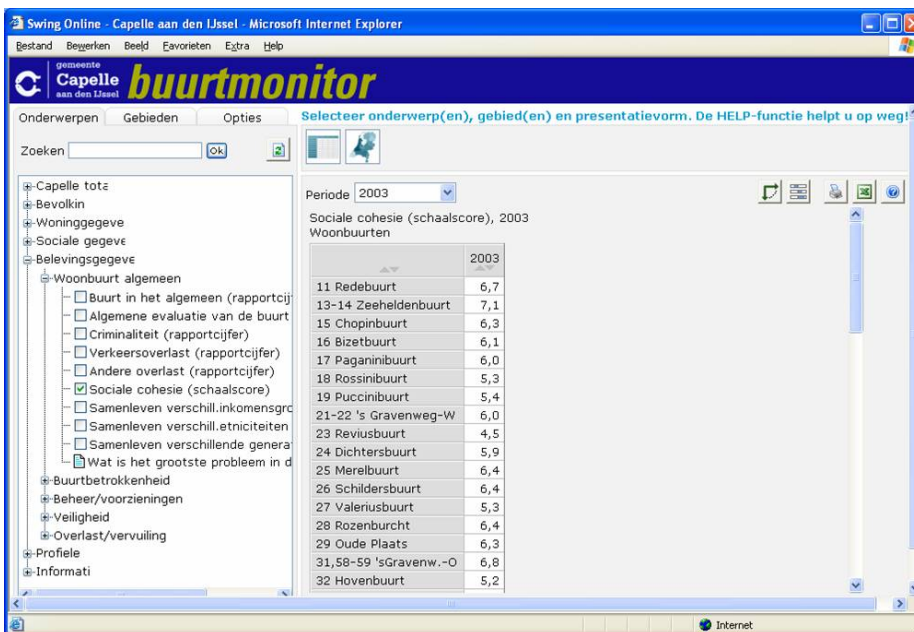
Publiceren van buurtcijfers

Uit deze inventarisatie blijkt dat vrijwel alle gemeentelijke VSO-leden beschikken over informatie op buurtniveau. Deze wordt op verschillende wijze naar buiten gebracht. Steeds meer gemeenten werken met *elektronische databases* met buurtinformatie. Dit is niet vreemd aangezien dit uiteraard een digitale toepassing van informatievoorziening bij uitstek is die zich ook nog eens uitstekend laat ontsluiten via internet ('on line'). Vaak wordt daarbij gebruik gemaakt van het programma Swing (van ABF Research). De gemeenten Nieuwegein en Dordrecht kozen niet Swing, maar de applicatie Datavos (van Tremani) om (buurt)cijfers op hun site te publiceren. Deze gemeenten vonden Datavos minder ingewikkeld voor de gebruiker, eenvoudiger te actualiseren en goedkoper dan Swing. De VSO gebruikt Datavos sinds kort voor het publiceren van Meetlatgegevens op de website.

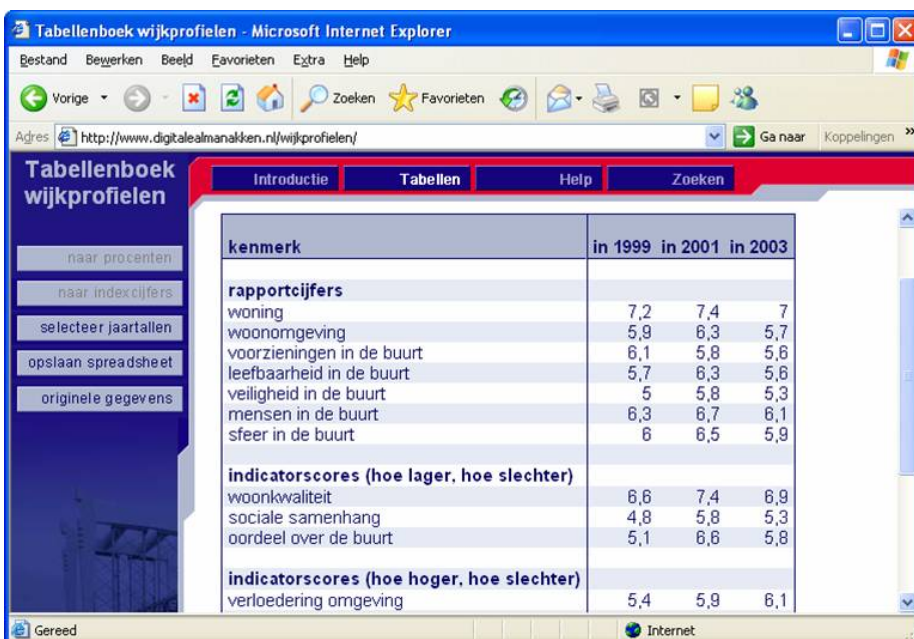
¹ Hier wordt verder de term 'buurt' gebezigd als verzamelterm voor wijken en buurten. In veel gemeenten bestaan wijken uit meerdere buurten en vormen wijken op hun beurt vaak weer stadsdelen.

Andere gemeenten zoals Amsterdam, Rotterdam en Nijmegen hebben hun eigen applicatie ontwikkeld om buurtcijfers op Internet te publiceren. Diverse andere gemeenten publiceren buurtcijfers op statische pagina's of zijn nog op zoek naar een bruikbare manier om de cijfers meer dynamisch te presenteren.

Swing is echter de meest gebruikte applicatie voor dat doel. Het werd speciaal ontwikkeld om gebiedsgerichte informatie op gebruiksvriendelijke manier te publiceren voor beleidsmedewerkers en is beschikbaar in een netwerk- en internetversie. Sinds kort is er ook een veel eenvoudiger interface voor Swing beschikbaar (Swing QuickStep) die tegemoet komt aan de wens van meer gebruiksgemak voor incidentele gebruikers. Swing wordt op verschillende manieren gebruikt: sommige gemeenten gebruiken Swing als een digitale kopie van hun papieren tabellenboeken. Er zijn ook gemeenten die Swing als een aparte (aanvullende) informatiebron zien naast meer beschrijvende analyses.

Swing in de nieuwe interface (QuickStep). Zodra je een onderwerp aanvinkt komt direct de tabel in beeld. Met een klik op de button maak je er een kaart of grafiek van. Ook kun je andere jaren of gebiedsniveaus selecteren, of meerdere onderwerpen tegelijk tonen.

Datavos: de wijkprofielen van Dordrecht. Via hyperlinks navigeer je in twee stappen naar de juiste tabel. De tabellen kun je percenteren of indexeren (indien de cijfers dat toelaten) of opslaan als spreadsheet. Ook is er een grafiekenmodule beschikbaar.

NB Uitgebreide informatie over Swing en Datavos is te vinden op de website BuurtInfo (www.buurt.info), onder het thema Presentatie. Swing QuickStep is pas sinds kort beschikbaar, maar wordt al gebruikt op de website www.watdoetjegemeente.nl. Datavos wordt onder meer gebruikt voor de Meetlatgegevens op de VSO website.

In ieder geval brengen de meeste gemeenten ook een (*papieren*) *publicatie* uit waarin informatie van buurten is gebundeld. Hierbij kan dan nog onderscheid worden gemaakt tussen publicaties waarin alle (bewoonde) buurten zijn opgenomen en publicaties van afzonderlijke buurten die dan overigens vaak samen wel gemeentedekkend zijn².

Voor een aantal gemeenten bestaat een buurtmonitor uitsluitend uit cijfers. Die worden dan gepubliceerd in Swing en/of in een papieren rapport in tabellen, grafieken en samenvattende overzichten (buurtprofielen). Deze buurtmonitors worden beschouwd als naslagwerk en helpen om ontwikkelingen en de sterke en zwakke punten in kaart te brengen, maar laten de conclusies over aan gebruikers – liefst interactief en in combinatie met andere informatiebronnen. In praktijk komt dat echter vaak moeilijk van de grond. Daarom omvatten veel buurtmonitors tegenwoordig (ook) beschrijvende analyses, waarin informatie uit de verschillende bronnen door onderzoekers worden geïnterpreteerd. Soms verschijnen de beschrijvende analyses en statistische tabellenboeken los van elkaar in afzonderlijke rapporten; andere gemeenten integreren ze in hetzelfde rapport. In de meeste gevallen worden er zowel analyses per gebied als thematische analyses gemaakt. Feitelijk beschouwen we deze vormen van informatiebundeling vooral als 'buurtmonitoring', omdat dit plaatsvindt vanuit het oogpunt van de buurten (de buurten vormen het vertrekpunt) met als doel bepaalde kenmerken van buurten weer te geven.

Anders is dit wanneer een bepaald thema primair voor de hele gemeente belicht wordt, maar een deel van de informatie tevens beschikbaar is op buurtniveau. Ook dit soort publicaties is terug te vinden bij veel gemeenten, met name op thema's als leefbaarheid en veiligheid of sociale cohesie. De thema's vormen het vertrekpunt van deze publicaties, die dan ook niet echt als buurtmonitor zijn te beschouwen. Overigens zijn er ook rapporten die wel een thematische invalshoek hebben maar nadrukkelijk ook bedoeld zijn om de buurten op dat gebied te monitoren (zoals de Veiligheidsindex Rotterdam en Veiligheidsmonitor Nijmegen).

En tot slot zijn er dan nog de statistische jaaroverzichten en uitgebreide tabellenboeken waarin ook buurtinformatie is terug te vinden. Overigens kiezen veel gemeenten voor combinaties van de bovengenoemde vormen van (buurt)informatieverstrekking. Kortom, de buurtinformatie komt op vele manieren beschikbaar.

In de rest van dit artikel beperken wij ons tot 'echte' buurtmonitors. Uit de inventarisatie bleek overigens dat er onder onderzoekers onduidelijkheid bestond over welke publicaties of systemen als buurtmonitor zijn te beschouwen. Hier wordt verder vooral ingegaan op buurtmonitoring waarbij in één oogopslag een overzicht kan worden verkregen van de buurten en waar getracht is aan de hand van vooraf geselecteerde indicatoren de verschillende buurten periodiek te karakteriseren, onderling te vergelijken en/of ontwikkelingen in die buurten te volgen. Ook wanneer buurtmonitoring binnen deze selectievere afbakening wordt bekeken vallen er nog diverse verschillen op in de wijze waarop gemeenten te werk gaan.

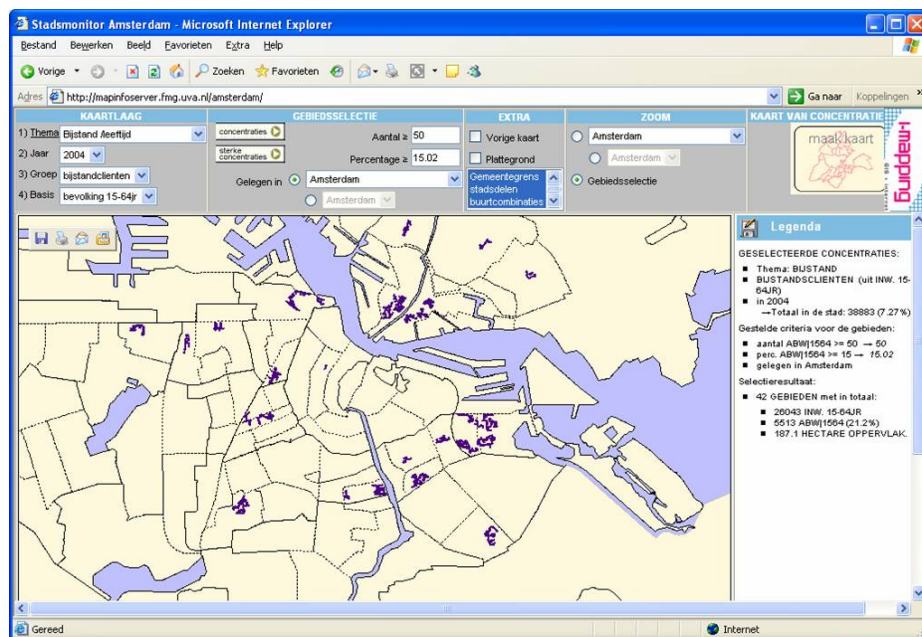
Aantal gebieden en schaalniveau

Allereerst is er het verschil in aantal gebieden waarop de informatie betrekking heeft. Zo zijn er monitoren waarin 10 gebieden of soms zelfs nog minder worden onderscheiden terwijl er ook monitoren zijn met bijna 100 gebieden. Ten eerste komt dit doordat de ene gemeente kiest voor een wat hoger geaggregeerd niveau, vaak spreekt men dan van stadsdelen, terwijl een andere gemeente de voorkeur geeft aan buurtniveau of lager. Overigens blijkt in de praktijk sowieso het aantal buurten per gemeente sterk te variëren,

² Uitzonderingen hierop zijn gebieden met een speciale functie zoals bijvoorbeeld een binnenstad.

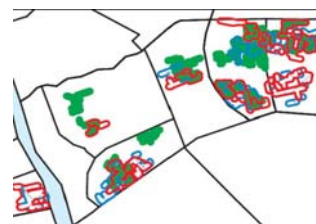
ook bij gemeenten van ongeveer gelijke omvang (qua inwonersaantal en oppervlakte). Zo telt bijvoorbeeld Arnhem, exclusief Schaarsbergen, op een bijna gelijke oppervlakte met zelfs minder inwoners bijna 2 keer zo veel buurten als Nijmegen die 56 buurten onderscheidt. Verder blijkt dat ook wanneer publicaties al meerdere keren zijn verschenen er nauwelijks wordt gekozen voor een andere gebiedsindeling. Utrecht stapte wel over van buurten naar subwijken, maar later weer terug naar buurten. In andere gemeenten komen er eigenlijk alleen enkele buurten bij als gevolg van nieuwbouw of herindelingen.

Enkele gemeenten hanteren systemen op een lager niveau, maar die gegevens zijn dan alleen intern (via het gemeentelijke netwerk) beschikbaar. Rotterdam bijvoorbeeld hanteert een indeling in 1000 gebieden waarvoor de cijfers twee keer per jaar worden geactualiseerd. Doel van dit Buurtsignaleringsysteem is afglijden van gebieden tijdig te signaleren en daarvoor vindt men het buurtniveau te grof. Maar omdat de cijfers wel stigmatiserend kunnen zijn en de toevalsfactor een rol kan spelen worden de cijfers niet in openbare rapporten gepubliceerd. Een ander voorbeeld is de Amsterdamse Stadsmonitor waarin indicatoren op niveau van postcodegebieden zijn opgenomen. Beleidsmedewerkers en enkele externen (zoals corporaties) kunnen via intranet zelf kaarten aanmaken waarin postcodegebieden (per onderwerp) worden geclusterd. Bij elkaar gelegen gebieden boven een drempelwaarde (bijvoorbeeld een bepaald aandeel bijstandsccliënten) worden geclusterd tot concentratiegebieden en zo in kaarten afgebeeld (mits ze voldoende omvang hebben). Deze kaarten worden zowel door O+S als door beleidsafdelingen in (openbare) rapporten verwerkt. Zowel Rotterdam als Amsterdam bekijken of ze deze monitors op termijn voor iedereen kunnen openstellen, maar wel op een iets hoger schaalniveau.

Stadsmonitor Amsterdam: links het selecteren van onderwerp, jaar en andere kenmerken om een kaart met postcodeclusters te maken.

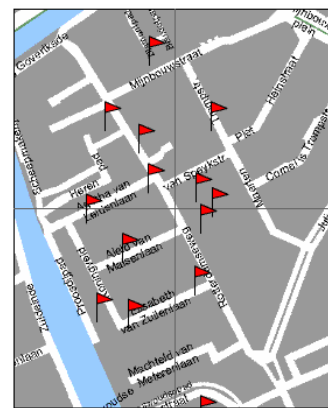
Hieronder een fragment van een clusterkaart waarin (met 3 kleuren) 3 perioden worden getoond, zodat je kunt zien hoe de concentratiegebieden zich verplaatsen.

Gebruikte bronnen

Vrijwel elke buurtmonitor omvat in ieder geval twee belangrijke soorten gegevens: cijfers uit registraties en cijfers uit een of meer bewonersenquêtees. Gebruikte *registraties* zijn bijvoorbeeld de Gemeentelijke Basisadministratie (bevolkingscijfers), de WOZ-registratie (woninggegevens), bijstandsgegevens en klachtenregistraties, maar ook externe bestanden van het CWI, politie, woningstichtingen en dergelijke. Ook het CBS heeft steeds meer gegevens op buurtniveau beschikbaar, zoals inkomensgegevens, de WOZ-waarde en het aantal uitkeringen arbeidsongeschiktheid en werkloosheid.

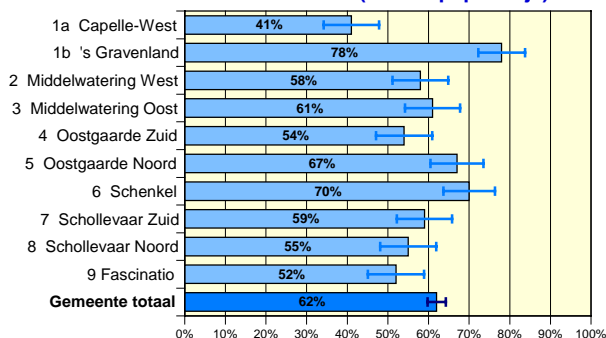
Waar in het verleden buurtmonitors soms uitsluitend waren gebaseerd op registraties, worden nu in vrijwel alle gevallen ook *bewonersenquêtes* gebruikt. De mening van de bevolking, vooral op gebied van leefbaarheid en veiligheid, wordt blijkbaar als onmisbaar onderdeel van een buurtmonitor beschouwd. Natuurlijk speelde de voorgeschreven vragenlijst Leefbaarheid en Veiligheid in het kader van het GSB-beleid daarbij een grote rol. Ook veel gemeenten die niet onder het GSB-beleid vallen hebben deze vragenlijst geheel of gedeeltelijk overgenomen. In vragenlijsten worden soms ook open vragen gebruikt die ruimte geven voor een toelichting door de bewoners: wat ervaart men als grootste buurtproblemen en waarom, waarom denkt men dat de buurt vooruit of achteruit zal gaan? Delft heeft een uitbreiding op hun digitale enquête-instrument (NetQuestionnaires) laten ontwikkelen waarmee respondenten op een kaart specifieke probleemlocaties met een toelichting kunnen invoeren.

Delft maakt gebruik van een uitbreiding op NetQuestionnaires waarin respondenten van het digipanel locaties op een kaart kunnen aanklikken. Vervolgens wordt hen gevraagd het probleem te omschrijven. Onderzoekers kunnen vervolgens kaartjes met deze locaties bekijken (afbeelding boven). Als ze op een vlag klikken kunnen ze ook lezen wat de respondent op die plek heeft ingevuld.

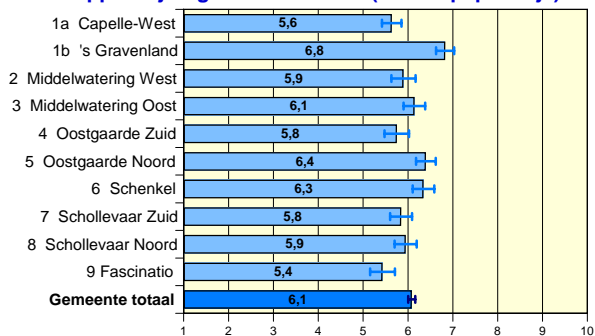
Een afweging die moet worden gemaakt is de vraag op welk schaalniveau de enquêteresultaten beschikbaar moeten komen. Over het algemeen ziet men de resultaten het liefst op buurniveau, maar worden de kosten te hoog genoemd. Dat betekent dat een keuze moet worden gemaakt: ofwel de hele monitor wordt alleen op hoger (wijk)niveau opgezet, ofwel men kiest voor het buurniveau maar laat de enquêteresultaten buiten de monitor. Andere gemeenten kiezen ervoor om een deel van de gegevens op buurniveau te presenteren en andere cijfers (waaronder de enquêteresultaten) alleen op wijkniveau. In de Wijkatlassen van Rosendaal, Capelle aan den IJssel en Smallingerland wordt zelfs een deel van de enquêtegegevens (namelijk rapportcijfervragen en samengestelde schaalcores) op een lager niveau gepubliceerd dan andere enquêtevragen, die bredere onbetrouwbaarheidsmarges kennen. Weer andere gemeenten enquêteren in principe op wijkniveau, maar passen oversampling toe in enkele aandachtsbuurten.

Groenonderhoud voldoende? (200 resp. per wijk)

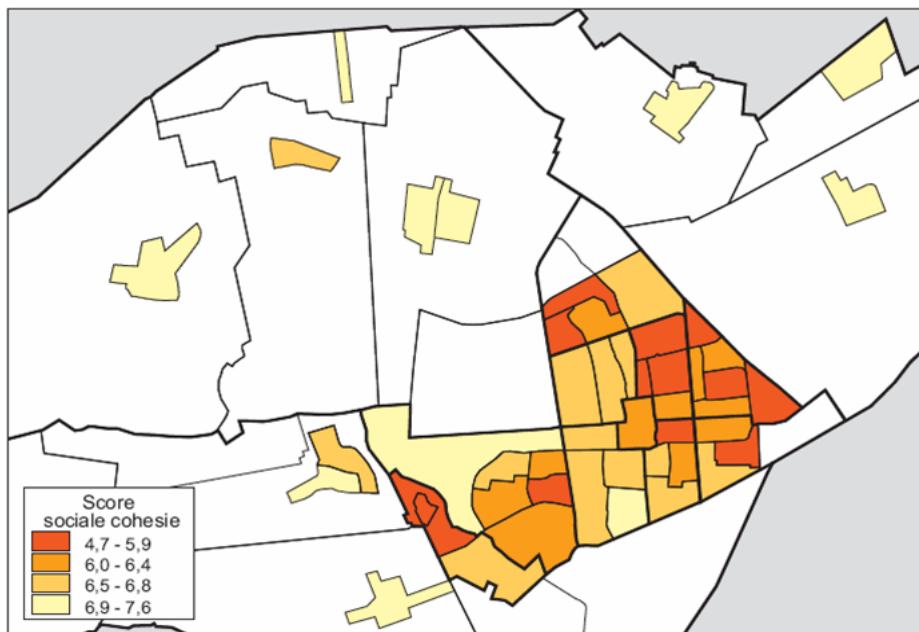
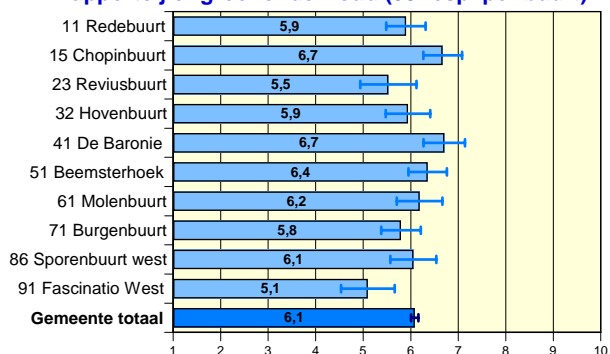

Rapportcijfervragen hebben kleinere onbetrouwbaarheidsmarges dan traditionele vragen (zoals het aandeel bewoners dat het groenonderhoud voldoende vindt). Linksboven een traditionele vraagstelling, die bij 200 respondenten een marge van $\pm 7\%$ geeft (op een schaal van 0 tot 100%). Onder de marges bij rapportcijfervragen: ongeveer 0,25 punten bij 200 respondenten en 0,4-0,5 punten bij 50 respondenten (op een schaal van 1 tot 10). Daardoor kunnen rapportcijfervragen bij 50 respondenten worden getoond.

Rapportcijfer groenonderhoud (200 resp. per wijk)

Rapportcijfer groenonderhoud (50 resp. per buurt)

In onder meer de Wijkatlas Smallingerland wordt de steekproef zo getrokken dat rapportcijfervragen (en ook samengestelde schaal-scores) op buurtniveau en andere vragen op wijk-niveau kunnen worden gepresenteerd. Daartoe wordt gestreefd naar 50 respondenten per buurt en 200 per wijk.

Overigens worden verschillende manieren gebruikt om de steekproefomvang bij enquêtes vast te stellen. Een deel van de gemeenten streeft naar een vast aantal respondenten voor elk te onderscheiden gebied (vaak 200-250, maar uiteenlopend van 50 tot 400). Soms worden twee ondergrenzen gehanteerd (zoals 100 per buurt en 400 per wijk). Een aantal gemeenten trekt een vast percentage van de bevolking in de hele gemeente.

De meeste buurtmonitors bevatten dus gegevens uit registraties en uit een bewonersenquête. Zowel in tabellenboeken als in beschrijvende analyses wordt er soms voor gekozen om de resultaten per instrument weer te geven (eerst cijfers uit registraties, dan de enquête). Andere gemeenten kiezen een thematische indeling waarbij cijfers uit registraties en enquêtes door elkaar worden gebruikt.

Een (nog) zeer beperkt aantal gemeenten neemt ook *kwalitatieve informatie* op in hun buurtmonitor. Hengelo bijvoorbeeld maakt per jaar twee wijkanalyses die behalve op

registraties en een bewonersenquête zijn gebaseerd op interviews met professionals en vrijwilligers in de wijk. In Nijmegen worden interviews gebruikt voor de Veiligheidsmonitor (die ook gebiedsanalyses omvat) en in het verleden ook bij de Stads- en Wijkmonitor. Voor dat laatste rapport zijn interviews sinds 2003 echter vervangen door een combinatie van een mailronde en wijksymposia. De mailronde bestaat uit een aantal open vragen die (via internet) worden gesteld aan enkele tientallen sleutelfiguren per stadsdeel. Een deel van hen wordt vervolgens uitgenodigd voor een minisymposium. Daar worden de bevindingen (uit de mailronde en statistieken) gepresenteerd, gevolgd door een groepsdiscussie. In die discussie worden meningsverschillen besproken, lacunes aangevuld en nuanceringen aangebracht. De gemeenten Hengelo en Nijmegen noemen een aantal belangrijke voordelen van deze kwalitatieve instrumenten. Ze geven meer inzicht in het verhaal achter de cijfers: waarom zijn bewoners eigenlijk ontevreden over bepaalde zaken en waar precies manifesteren knelpunten zich? Ook is het mogelijk heel actuele ontwikkelingen en toekomstverwachtingen te bespreken en kunnen onderhuidse gevoelens en spanningen boven tafel komen. Onderwerpen die via enquêtes en registraties nauwelijks inzichtelijk zijn te maken, zoals sociale problematiek achter de voordeur, kunnen met kwalitatieve instrumenten wel worden geïnventariseerd.

GEMEENTE Nijmegen

Webformulieren

Dukenburg

Vragen mailronde wijkonderzoek Nijmegen 2005

Open vragen mailronde
U mag antwoorden voor het stadsdeel als geheel, maar zeker ook voor afzonderlijke wijken, wanneer u daar aanleiding toe heeft.

Wat is het eerste dat bij u opkomt als we praten over Dukenburg en de wijken daarbinnen (Tolhuis, Zwanenveld, Meijhorst, Lankforst, Aldenhof, Malvert en Weezenhof). Wat speelt er, hoe gaat het?

Kent u binnen de wijken van Dukenburg specifieke subgebiedjes. D.w.z. buurten die zich in ruimtelijk en/of sociaal opzicht onderscheiden of buurten die speciale aandacht nodig hebben? Zo ja, welke?

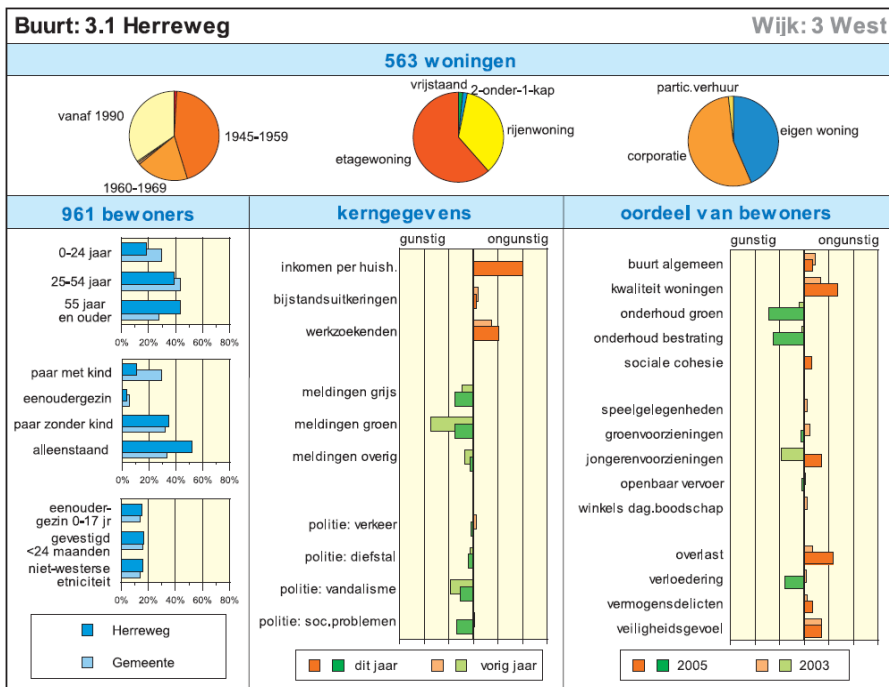
Zijn er binnen Dukenburg voor u groepen binnen de bevolking die extra werk, zorg of problematiek met zich meebrengen? Om welke groepen en wat voor soort problematiek gaat het?

De mailronde in Nijmegen bestaat uit een aantal gesloten vragen (bijv. 'Vindt u dat deze wijken vooruit of achteruit zijn gegaan') en een aantal open vragen. Voorzover de antwoorden nieuwe vragen oproepen worden de sleutelfiguren nog eens benaderd of wordt dit uitgediept tijdens de wijksymposia.

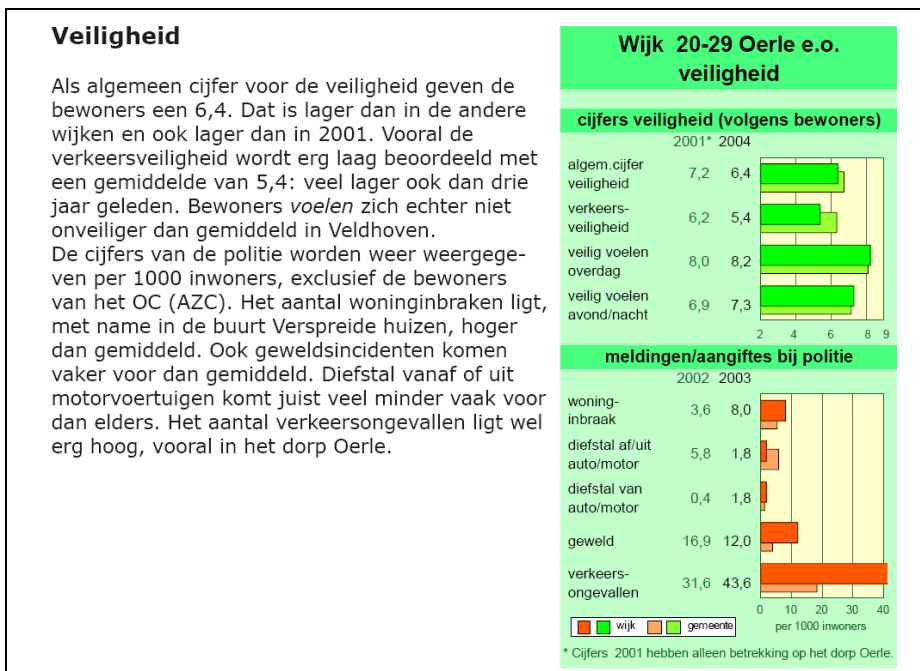
Presentatie van de gegevens

Gegevens in een buurtmonitor kunnen op verschillende manieren worden gepresenteerd. In vrijwel alle buurtmonitors wordt gebruik gemaakt van tabellen en grafieken. In ruim de helft van de gevallen worden ook kaarten gebruikt waarin de scores per buurt worden getoond. Bij ongeveer een op de vijf buurtmonitors wordt nog een ander soort kaarten gebruikt, namelijk om de exacte locaties van een aantal specifieke voorzieningen in de buurt te laten zien.

Een aantal gemeenten publiceert *Z-scores*: het verschil tussen de waarde in een buurt en de gemiddelde waarde in de gemeente, gedeeld door de standaarddeviatie. Door om te rekenen naar *Z-scores* krijgen uiteenlopende indicatoren dezelfde schaal en kunnen dus makkelijker (in dezelfde tabel of grafiek) worden vergeleken. Buurtprofielen (bijvoorbeeld in de Wijkatlas Smallerland) brengen met zulke *Z-scores* de sterke en zwakke punten van elke buurt grafisch in beeld. Andere gemeenten doen ongeveer datzelfde in beschrijvende SWOT-analyses per wijk, bijvoorbeeld in de Kaderrapportage wijkmonitor Lelystad. De gemeenten Nieuwegein en Veldhoven hebben echter besloten om voortaan geen *Z-scores* meer te publiceren, omdat deze voor veel gebruikers moeilijk te begrijpen zijn.

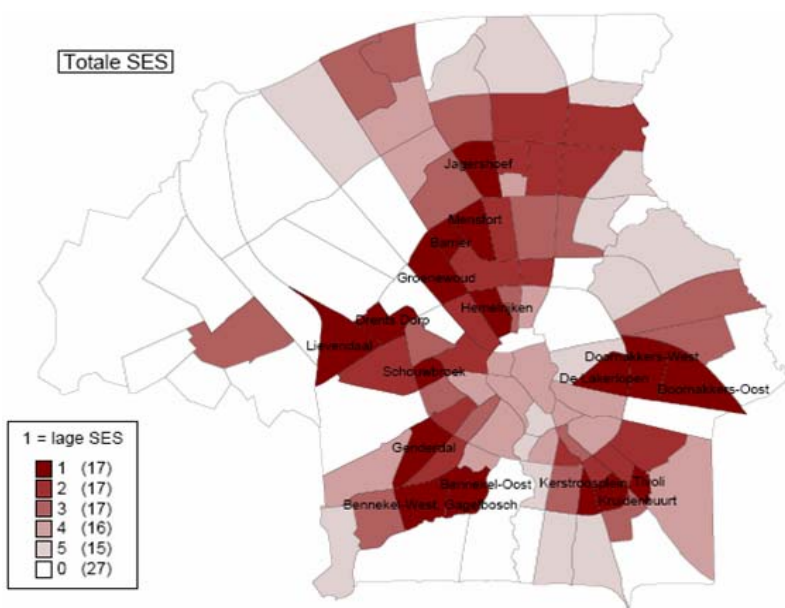
In de wijkprofielen van de Wijkatlas Roosendaal worden Z-scores gebruikt voor cijfers uit registraties (midden onder) en uit de bewonersenquête (rechts onder). Ze laten in een oogopslag zien wat de zwakke en sterke punten van elke buurt zijn.

In de Wijkatlas van Veldhoven worden geen Z-scores meer gebruikt, maar worden werkelijke waarden afgebeeld. Veel gebruikers vinden dat gemakkelijker te interpreteren. Ook deze weergave laat zien wat de sterke en zwakke punten zijn en hoe het gebied zich ontwikkelt. Direct ernaast staat een beschrijvende analyse. (NB Voor elke wijk is er een gebiedsanalyse van vier pagina's, waarvan hier de paragraaf Veiligheid is afgebeeld).

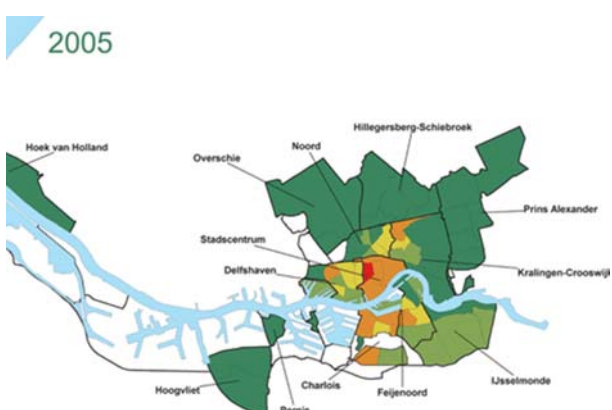
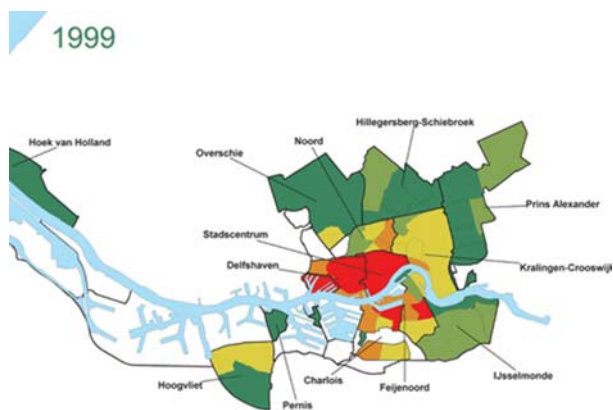
Een aantal gemeenten berekent *samenvattende totaalmaten*, waarin meerdere indicatoren worden samengevoegd om een rangorde van buurten te kunnen maken. De gemeenten 's Hertogenbosch en Gouda berekenen bijvoorbeeld totaalmaten per thema (zoals bevolking, sociaal-economisch, wonen, woonomgeving en veiligheid) plus een overkoepelende totaalmaat. Gemeenten zoals Eindhoven, Enschede en Schiedam berekenen een welzijnsscore die een totaalbeeld geeft van de sociaal economische situatie. De Veiligheidsindexen van Tilburg, Amsterdam en Rotterdam combineren cijfers uit (politie)registraties en enquêtes tot een cijfer per veiligheidsaspect en een omvattende totaalmaat. Ook in de Wijkatlas Roosendaal wordt een algemene totaalmaat berekend op basis van registraties en enquêtes, waarop de buurten worden gerangschikt. Meestal worden de indicatoren gestandaardiseerd tot Z-scores en daarna ongewogen (dus allemaal even zwaar) of met een zeer eenvoudige weging samengevoegd. Berekeningen laten

overigens ook zien dat eventuele weegfactoren slechts beperkte invloed hebben op de uiteindelijke rangorde van buurten. Andere gemeenten berekenen geen totaalmaat, maar proberen in hun beschrijvende analyse wel tot een soort synthese te komen.

Totaal	411	412	413	414	421	422	423	424	425	431	432
GPE-score	2	2	3	5	1	1	1	2	3	1	3
gemidd. besteedbaar inkomen	3	1	4	5	1	4	1	2	1	3	4
huishoudens met laag inkomen	2	1	3	5	1	2	2	2	4	2	1
niet werkende werkzoekenden	1	2	2	2	1	2	1	1	2	4	3
gerechtigden algemene bijstand	3	1	2	4	1	2	2	1	3	3	3
niet-westerse alloctonen	1	1	2	4	1	2	1	1	1	2	3
één-oudergezinnen	4	2	3	5	2	3	1	1	1	3	3
waarde onroerende zaken	1	1	3	3	1	3	2	2	1	2	4
sociale huurwoningen	1	1	4	4	1	3	2	2	2	3	2
opleidingsniveau	3	2	3	4	3	1	2	1	2	3	1
sociaal economische status	2	1	3	4	1	2	1	1	2	3	2

De SES is een totaalmaat voor de sociaal economische status die wordt gebruikt in de Buurtthermometer Eindhoven. De tabel hierboven toont voor een selectie van buurten de quintiel-scores voor de afzonderlijke indicatoren en de totale SES score. De totale SES wordt ook weergegeven in de kaart hiernaast.

tabel 9.2
Prioriteringstabel buurten/gebieden
 (de nummers corresponderen met de nummers van de indicatoren in tabel 9.1)

Buurt/gebied	Kenmerken bevolking								Wonen en woonomgeving								Voorziening en Veiligheid				Sociale gezicht				Verantwoordelijkheid/vertrouwen								Buurtprobleme	Totaal
	1	2	3	4	5	6	7	8	11	12	13	14	15	16	21	31	32	33	41	42	43	44	51	52	53	54	55	56	57					
Vliedpark, Jekerdid, St. Pieter								0,0							1,1	1,1	1,1	1,0									0,8	1,4	7,73					
Gedert, Elouberg, Haziedans								0,9							1,1	0,7	1,2	1,2									0,0	1,4	6,15					
Biesland, Campagne, Walder								0,7							1,2	-0,7	1,2	1,5									0,4	1,7	6,10					
Borgharen, Ifteren								0,6							0,8	-0,8	1,5	1,7									0,5	1,6	5,78					
Oud-Caberg								0,7							1,2	0,5	1,2	1,2									0,4	0,8	5,67					
Anby								0,8							1,1	0,2	0,7	1,1									0,1	1,1	5,20					
Scharm								0,8							0,8	0,7	0,3	0,3									0,0	0,7	3,42					
Randwyck, Neugem								0,7							0,4	0,7	0,8	0,8									0,1	0,4	2,88					
Wyck								0,7							0,4	1,6	-0,4	-0,4									0,5	0,1	2,64					
Brusselse Poort								0,1							0,3	1,1	0,3	0,3									0,2	-0,1	2,45					
Heer								0,3							0,5	0,8	0,3	0,3									-0,1	0,4	2,35					
Daalhof								0,3							0,2	0,8	0,3	0,3									-0,1	-0,6	0,73					
City								0,5							-0,1	0,9	-1,0	-1,0									1,5	-1,2	0,59					
De Heug, Vloendaal								0,4							-0,1	0,8	-0,3	-0,3									0,0	-0,5	-0,67					
Janus, Kinnel, Stans, Roelakouwfleur								0,3							0,1	0,3	-1,0	-1,0									0,4	0,6	-0,92					
St. Maartenspoort								-0,3							-0,4	0,3	-0,3	-0,3									-0,4	0,2	-1,14					
Roschpoort								-0,4							0,0	-3,1	-0,1	-0,1									0,2	0,7	-1,71					
Limmel								-0,1							-0,5	-1,4	-0,1	-0,1									0,3	-0,1	-2,58					
Heugmerveld								-0,4							-0,6	-1,4	-0,3	-0,3									0,7	-0,7	-2,59					
Malberg								-1,1							-0,4	0,3	-0,6	-0,6									0,6	-0,6	-2,58					
Purtenberg								-1,2							-0,3	-0,5	0,3	-0,4									-1,3	-0,2	-3,78					
Wijckerpoort								-0,3							-0,5	-0,5	-1,1	-0,8									-0,6	-0,1	-3,80					
Maijerbus								-1,6							-0,4	-0,8	0,2	-1,0									-0,9	0,1	-4,31					
Marlberg								-0,9							-1,2	-0,1	-0,3	-0,8									-0,9	-0,9	-5,09					
Nazareth								-0,8							-1,3	-0,6	-0,7	-1,0									-1,1	0,8	-6,03					
Caberg								-1,4							-1,3	-0,1	-0,9	-1,5									-0,7	-1,9	-7,95					
Wittevrouwenveld								-0,6							-1,6	-0,7	-2,0	-1,2									-0,2	-1,9	-8,18					

■ Positieve afwijking tov gemiddelde Maastricht
 ■ Negatieve afwijking tov gemiddelde Maastricht
 ■ Geen afwijking tov gemiddelde Maastricht

Boven: de Veiligheidsindex Rotterdam is een totaalmaat gebaseerd op objectieve en subjectieve onveiligheid. De index laat zien hoe de buurten zich ontwikkelen. Dat vereist wel dat de index elk jaar op dezelfde wijze wordt berekend.

Links: een totaal tabel waarin een groot aantal indicatoren wordt weergegeven voor alle buurten. Deze tabel komt uit de Buurtprofielen Maastricht.

In een buurtmonitor worden de buurtgegevens vaak afgezet tegenover het gemeentelijke gemiddelde. In de enquête gaf ongeveer een kwart van de gemeenten aan ook *referentiegegevens* op te nemen zoals andere gemeentetotalen en soms ook cijfers van de regio, provincie of gemeenten. Andere gemeenten doen dat niet, maar lieten weten daar wel belangstelling voor te hebben. Behalve in de regionale buurtmonitor Parkstad Limburg worden nergens gegevens op buurt- of wijkniveau uit andere (vergelijkbare) gemeenten opgenomen, hoewel een aantal gemeenten daar wel belangstelling voor heeft.

Doel en ontwikkelproces

Uiteraard hangt een en ander nauw samen met het *doel* van de buurtmonitoring. Uit de inventarisatie onder de VSO-gemeenten blijkt dat er diverse doelen aan deze monitoring ten grondslag liggen. Vooral het onderling vergelijken van gebieden en het volgen van ontwikkelingen van buurten zijn belangrijke redenen voor het monitoren. Maar ook sterkte-zwakke analyses per gebied en evaluatie van gebiedsgericht beleid vormen, zij het in iets mindere mate, aanleidingen tot het monitoren van buurten. Veel minder genoemde (neven)doelen voor buurtmonitoring zijn nog het beter samenwerken met andere afdelingen en externen en het toekennen van buurtbudgetten of verdelen van subsidies, naast nog vroegtijdige signalering en algemene bevolkingsinformatie.

Diverse gemeenten hebben al een behoorlijke traditie met buurtmonitoring. Van diverse buurtmonitoren kan vastgesteld worden dat ze politiek bestendig zijn aangezien ze al langer dan een raadsperiode mee gaan. Opvallend is dat bij publicaties die al meerdere keren zijn verschenen nauwelijks wijzigingen in de doelstellingen van de monitoring zijn waar te nemen. Blijkbaar waren de doelstellingen weloverwogen genomen en voldoen de publicaties in een behoefte. Enkele gemeenten noemen wel verschuivingen, zoals vaker gebruiken van gegevens in het kader van de (programma)begroting.

Op enkele uitzonderingen na waren bij de buurtmonitoren de opdrachtgevers (nauw) betrokken bij de *ontwikkeling* ervan. Andere vormen van interactie bij de totstandkomingen van de verschillende buurtmonitoren zijn eveneens nog nagegaan. Zo werden bij de meeste buurtmonitoren ook andere gemeentelijke afdelingen betrokken bij het ontwikkelproces. In de gemeenten Zaanstad en Delft verschijnen wijkanalyses waar wijkcoördinatoren vanuit hun praktijkkennis een beschrijving van hun wijk maken, waarna O&S daar bijbehorende cijfers bij aanlevert. Dergelijke coproducties komen tegemoet aan de wens van een meer beschrijvende analyse, maar de onderzoeksmatige basis is mager.

Partijen die zich met name ook (gebiedsgericht) op de leefbaarheid en veiligheid richten zoals politie, woningcorporaties en welzijnsinstellingen worden (nog) wat minder bij het ontwikkelingsproces betrokken. Bewoners zelf, al dan niet in georganiseerd verband, worden (nog) nauwelijks betrokken bij de totstandkoming. Overigens is, voor zover publicaties meerdere keren waren verschenen, bijna nergens de wijze van interactie in de loop der tijd gewijzigd. Dit tegen de verwachting in.

Of er ook sprake is (geweest) van interactie met andere onderzoekers (van collega-bureaus) is ons niet gebleken. Onze inventarisatie laat zien dat er veel overeenkomsten, maar ook verschillen zijn tussen de diverse buurtmonitoren. Sommige gemeenten slaan duidelijk nieuwe wegen in om zo goed mogelijke informatie te presenteren die aansluit op de veranderende wensen van opdrachtgevers. Waarom zelf het wiel uitvinden en niet van elkaars expertise en ervaringen leren? We hopen dan ook dat deze rondgang langs gemeentelijke buurtmonitoren een eerste stap kan zijn tot een verdere krachtenbundeling en uiteindelijk tot nog betere resultaten zal leiden.

Literatuur

Vrijwel alle buurtmonitors die in dit artikel worden besproken zijn online te bekijken via de O&S-pagina's op de betreffende gemeentelijke websites. Rechtstreekse links naar deze O&S-pagina's vindt u op <http://www.oostveen.net/links>.

© Harry ten Caten en Paul Oostveen. Dit is het PDF-bestand van een workshop gegeven op de VSO Presentatiedag op 13 april 2006 in congrescentrum Orpheus in Apeldoorn.

